

**Տ. ԱՐՇԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԻ ՔԱՐՈՋԸ՝
ԽՈՍՎԱԾ Ս. ԷԶՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐՈՒՄ
ՄԱՏՈՒՅՎԱԾ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳԻՆ**

(28 մարտի 2004 թ.)

*«Գալոց է նույն մարմնովն և փառոք
Նոր ի դարել զկենդանիս և զմեռեալս»:*

*«Գալու է նույն մարմնով և Նոր փառքով՝
դարելու ողջերին և ննջեցյալներին»:*

(Նիկիական հանգանակ)

Ահա այս ըմբռնումն է ընկած հիմքում այս Կիրակի օրվա խորհրդի, որ եկեղեցական մեր Տոնացույցում անվանվում է Գալստյան կիրակի՝ առանցքում ունենալով մեր Տեր և Փրկիչ Նիսուս Քրիստոսի Երկրորդ Գալստյան իրողությունը: Վստահաբար դժվար պիտի լինի ընկալել Երկրորդ Գալստյան խորհուրդը՝ առանց անդրադառնալու Մեծի պահոց այս շրջանի կիրակիների վրա բաշխված մյուս տոների խորհուրդներին: Ուստի և անդրադառնանք այդ կիրակիներին:

Ոսկե այս շրթայում առաջին կիրակին կոչվում է Բուն Բարեկենդան՝ մարմանշելով աստվածաշնչյան այն իրողությունը, երբ մեր նախահայրեր Ադամն ու Եվան դրախտում վայելում էին Աստծո ներկայությունը: Սակայն երկար ջրեց այդ վայելքը, քանի որ նրանք մեղանջեցին Աստծո դեմ և արտաքսվեցին դրախտից: Արտաքսման այս իրողությունն է ընկած երկրորդ կիրակի օրվա հիմքում, որ կոչվում է Արտաքսման կիրակի:

Եվ քանի որ մարդու հոգևոր կյանքի զարգացումներին ներդաշնակ են հարափոփոխ ելևէջումները, կրկին մարդկությունը փորձեց վերադառնալ դեպի դրախտ՝ վերստին հաստատելու իր աստվածաստեղծ պարկերը, իր ինքնությունը:

Այս պարճառով է, որ երրորդ կիրակին կոչվում է Անառակ որդու կիրակի, որում ներկայացվում է անառակ որդու, անհնազանդ որդու հեռացումն իր հայրական հարկից և ապա նաև զոջմամբ և ապաշխարությամբ վերադարձը: Սրանում արտահայտվում է մարդկության՝ դեպի իր արմարները վերադառնալու բուռն ձգտումը՝ վերադարձ դեպի Աստծո ներկայությունը վայելելու նախնավանդ վիճակը:

Վերադարձի ճանապարհին գործադրվելիք միջոցների ուսուցումներն են արտացոլված չորրորդ կիրակի օրվա խորհրդում, որ կոչվում է Տնտեսի կիրակի, երբ Քրիստոս ուսուցանում է, թե դեպի Աստված վերադառնալու ճանապարհին ինչպես պետք է վարվենք նյութի հետ, նյութ, որ ընդամենը ծառայեցվում է որպես միջոց մեր վերադարձը դեպի Աստված ապահովելու նպատակով:

Նինգերորդ կիրակին, որ կոչվում է Դարավորի կիրակի, խորհրդանիշն է հարարև աղոթքի, ինչու չէ՝ նաև համառության՝ մեր վերադարձի ճանապարհին ջրկրկելու, ջրափամսելու, երբեք երկմտանք չապրելու, այնպես, ինչպես այն այրի կինը, որ նույնիսկ անի-

րավ դարավորի առջև չկորցրեց երբեք իր հույսը, այլ փրական համատությանը հեղինակություն տրվեց իր խնդրի լուծմանը:

Եվ այսօր՝ Մեծի պահոց շրջանի վեցերորդ այս կիրակին, կոչվում է Գալստյան կիրակի: Այն ամենը, ինչ արտահայտված են նախորդ կիրակիների խորհուրդներում՝ Բուն բարեկենդանը, Արարաբսումը, Անառակ որդու վերադարձը, Տնտեսի արարքը, ինչպես նաև Անիրավ դարավորի առաջնություն, բոլորն արձանագրված լինելով Աստվածաշունչ մատչյալում՝ իրական կյանքից քաղված պարամական իրողություններ են: Մրանք պարամական իրողարձություն և դեպք լինելու հետ նաև, ինչպես արդեն ասացինք, անձի հոգևոր կյանքի զարգացումների հանգրվաններ են:

Այնպես, ինչպես մարդկությունը մեղանչեց՝ զրկվելով Աստված բարեհաճությունից, այնուհետև արարաբսվեց իր մեղանչումի հետևանքով, ապա կրկին վերադարձավ և փորձեց իր ձգվումն արդարացնել, ճանապարհներ որոնել իր վերադարձն ապահովելու, այնպես և յուրաքանչյուր անձ իր ներքին՝ հոգևոր կյանքի զարգացումներում և ճանապարհներին ամեն անգամ հանդիպում է նման ելևէջումների. մերթ անսահման մոտ է Աստված և ինքը՝ Աստվծուն, մերթ հեռանում է Աստվծոց՝ իր մեղանչումների հետևանքով, և այսպես շարունակ:

Ահա վեցերորդ՝ Գալստյան կիրակին մեր առջև շար բարդ և լուրջ խնդիր է հարուցում: Այն ամենը, ինչ որ կապված է մարդու անցյալի և ներկայի հետ, մեզ հնարավորություններ է տալիս խոսելու, դարձնելու անելու: Բայց այն, ինչ որ կապված է ապագայի հետ, ինչպես և Քրիստոս ասաց, մարդկանց փրկված չէ բնակելու: Մարդկային կարողությունները, իմացական հնարավորությունը սահմանափակ են և թույլ չեն տալիս ապագայի մասին կանխագուշակումներ անելու, ավելին՝ դա նույնիսկ անհրաժեշտ չէ՝ մեր փրկության համար, քանի որ Երկրորդ Գալստյան մասին, ինչպես Քրիստոս ասաց, գիտի միայն Աստված, որ ամենքի հայրն է: Եվ մենք Երկրորդ Գալուստի մասին չենք կարող այլ խոսքերով արարաբսվել, եթե ոչ՝ միայն Ավետարանում Քրիստոսի կողմից արված հայտնությունը:

Ինչ է Երկրորդ Գալուստը: Հիսուս այս աշխարհից ելնելուց առաջ առաքյալներին այլաբանական խորհրդով ասաց, թե դուք չպետք է անցնեք, մինչև ես գամ, որի համար Քրիստոսի հարությունից արդեն մի քանի փորհներ հետո ինչպես առաքյալները, այնպես էլ մյուս հավաքացյալները Երկրորդ Գալստյանը սպասում էին մեծ ջերմեռանդությամբ:

Երկրորդ գալստյանը սպասել են նաև առաքյալներից հետո ուրիշներ, ինչպես 1000 թվականին, երբ մարդկության սպասումի զգացումը սրված էր: Նաև մեր օրերին այն շահարկման նյութ է դարձել շարժառիթի կողմից՝ մարդկանց լարվածության, պրկվածության մեջ պահելու համար: Սակայն, ինչպես պարզ և մեկին ասաց Քրիստոս, պետք չէ մտախոհվել Երկրորդ Գալստյան ժամանակը կռահելու վրա ջանքեր վարելով: Մեզանից պահանջվելիքն ընդամենը մեկ բան է՝ մշտապես պարտաստ լինել Երկրորդ Գալստյանը: Եվ Քրիստոս չափազանց պարկեռավոր կերպով արտահայտեց այս գաղափարը. «Եթե փանտերը գիտենար, թե որ ժամին գող կգա, կհսկեր և չէր թողնի, որ իր փունը մտնեն: Դրա համար դուք էլ պարտաստ եղեք, որովհետև այն ժամին, երբ դուք չեք սպասում, մարդու Որդին կգա» (Մատթ. ԻՂ 43-44):

Երկրորդ Գալստյան հետ կապված կարևորագույն երկրորդ կետն այն է, որ նրա հիմքում ընկած է հարուցման գաղափարը: Մեր հավատ խոստովանության մեջ մենք արձա-

նագրում ենք, որ «արդարներին լինելու է կյանք հավիտենական, իսկ մեղավորներին՝ փանջանք հավիտենական»: Եվ իրապես հարուցման գաղափարն է, որ գերիշխում է քրիստոնեական մեր մտածողության վրա: Եվ առհասարակ, բոլոր կրոնների մեջ է առկա հարուցման գաղափարը: Եվ սակայն քրիստոնեական մեր ընկալումների մեջ, քրիստոնեական մեր վարդապետության մեջ է, որ այն ճշմարտությամբ արտահայտվում է:

Երբեմն մարդիկ փորձում են Ավետարանի մեջ փնտնել բարոյական դրոյթների մի համակարգ: Երբե՛ք ու երբե՛ք Աստվածաշունչը բարոյագիտական խնդիրների առաջնահերթություն ունեցող մի գիրք չէ: Եթե քրիստոնեական մեր ընկալումներից դուրս բերենք Երկրորդ Գալստյան իրողությունը, եթե երբեք մեր քրիստոնեական ընկալումների միջից դուրս բերենք երկրային կյանքից հետո հարուցման գաղափարի իսկությունը, ապա խարխուլ շենքի պես կվկջի բարոյագիտական մի ամբողջ համակարգ: Քրիստոնեությունը միմիայն և ընդամենը բարոյական հասկացողությունների համակարգ չէ՛, այն հիմնված է Աստծո գոյության և Երկրորդ Գալստյան իրողության վրա:

Եվ հարուցումը, անկախ նրանից՝ անձը հավաքացյալ է, թե անհավաք է նկատում ինքն իրեն, իր ներքին զգացումների մեջ անպայմանորեն առկա է և զգալի: Մեզանից շարերը հոգևոր կյանքի իրենց փորձառությամբ հաճախ հանդիպել են պահերի և համոզվել, որ այս կամ այն արարքի դիմաց իրենց հարուցումը չի ուշանում նաև հենց այս կյանքում: Եվ սա պարբերաբար կրկնվում է, նախապիպը դառնում այն հարուցման, որ լինելու է Երկրորդ Գալուստիին:

Աստված չի թողնում իր հավաքացյալին, որպեսզի միանգամից, մեկեն հանդիպի Երկրորդ Գալստյան իրողությանը, այլ այս կյանքի մեջ հնարավորություն է փալիս այդպիսի դրսևորումներով համոզվելու, որ իրապես Երկրորդ Գալուստյան գոյություն ունի, Երկրորդ Գալստյան ժամանակ հարուցման իրողությունը գոյություն ունի, Երկրորդ Գալստյան ժամանակ իրապես արդարները մեղավորներից զատվելու են: Եվ դրա համար է, որ այս կյանքի մեջ մեր այս կամ այն արարքի դիմաց մենք զգում ենք, մեր ներքին ապրումներով համոզվում ենք, որ հարուցումն իրապես լինում է, հարուցումը լինում է մեզանից յուրաքանչյուրի կյանքում: Համոզվում ենք, որ հարուցումը լինում է նաև այն անձանց կյանքում, ովքեր մեր առջև կանգնած են, և սակայն, չգիտես ինչու, մեզ թվում էր, թե հարուցումը միայն մենք ենք ապրում, դժբախտություններն ու անհաջողությունները միայն մեզ են հետապնդում: Ամեն անձ ինքը գիտի, թե իր ներքին կյանքում ինչպիսի ապրումներ է ունենում: Ահա այս նկատառումով է, որ յուրաքանչյուր քրիստոնեյա իր կյանքը պետք է կառուցի հարուցման իրողության լույսի ներքո: Եթե երբեք Երկրորդ Գալստյան իրողությունը, հարուցման, դարաստարանի իրողությունը, հավիտենական կյանքի ակնկալությունը դուրս բերվի քրիստոնեական մեր մտածողությունից, ապա այլևս որևէ պարճառ չի մնալու, որպեսզի մենք շարունակենք լինել բարոյական, լինել ազնիվ, լինել բարի և ավելի լավը: Եվ միայն այս ձգտումն է, հավիտենական կյանքը ժառանգելու ձգտումն է, որ մեզ մղում է բարոյականության:

Այսօր հասարակությունների մեջ փորձ է արվում սրեղծել իդեալական, այսպես կոչված, բաղաբակրթություններ, ձևավորել անվարանգության անխոցելի թվացող համակարգեր, պայքարել սոցիալական այս կամ այն չարիքի դեմ, դիցուք Հայաստանի մեջ պայքա-

րել աղքատության դեմ: Մշակվում են ծրագրեր, սպեղծվում են համակարգեր, մրավում են կապարյալ մեխանիզմներ՝ ինչպես կարելի է հասնել չարիքի վերացմանը: Եվ սակայն շեշտը մշտապես պետք է դնել մարդկանց հոգեբանության մեջ, մարդկանց մրավողության մեջ այս կյանքի անցողիկության, այս կյանքի ունայնության գաղափարի ամրապնդմանը:

Ներքին բարեշրջությունը մարդկանց, հոգևոր բարեշրջությունը միայն կարող է երաշխիք հանդիսանալ հասարակական այս կամ այն չարիքի վերացման, մարդկանց համար իրապես անվտանգության համակարգ սպեղծելու համար: Եվ այս ճանապարհին է, որ մարդկանց սևեռակերպը պետք է լինի, մեր ամենքիս սևեռակերպը պետք է լինի Երկրորդ Գալստյան իրողությունը, որովհետև ամենքիս ձգտումը ոչ թե ինքնին այսրաշխարհային անվտանգությունն է, այլ այնպիսի անվտանգությունը, որով հնարավոր կլինի հասնել փափագելիներից փափագելիին՝ մեր փրկությանը:

Բարոյական կապարյալ համակարգ, անվտանգության իրական երաշխիքներ հնարավոր է սպեղծել միայն ու միայն այն ժամանակ, երբ մարդկանց մրավողությունը բնկվի Երկրորդ Գալստյան իրողության միջով: Եվ միայն այդ պարագային են իրագործելի փափագելի այն հասկացությունները, որոնք կոչվում են հավասարություն, եղբայրություն, արդարություն, իրավունք: Մրանք կմնան սոսկ բառեր, եթե մենք իրապես ներքին բարեշրջությունն և Երկրորդ Գալստյան իրողության վրա խարսխած կյանք և մրավողություն չունենանք:

Եվ ահա Մեծի պահոց շրջանի վեցերորդ կիրակին անվանվել է Գալստյան կիրակի, որպեսզի այս գիտակցությամբ մենք մուտք գործենք Տիրոջ հեղ Մաղկազարդին Երուսաղեմ և որպեսզի Տիրոջ հեղ նաև ընթանանք Գողգոթայի ճանապարհով և հարություն առնենք: Եվ միայն այս մրավումը, այս սևեռակերպ ունենալով է, որ մենք իրապես կկարողանանք գոյում ապրել, կկարողանանք մեր կյանքը, մեր ընթացքը ուղղորդել այնպիսի ուղիով, որն ի վերջումն Տիրոջ հեղ հարության է արժանացնելու ամենքիս:

Ուստի, սիրելի բույրեր և եղբայրներ, այսօր վերստին մեր մեջ արծարծելով քրիստոնեական ապրումի լավագույն դրսևորումները, վերստին արժեվորելով այն շնորհը, որ արդվել է մեզ Աստուծոց՝ զանազանել չարը բարուց, սևեռակերպ ունենալ իրապես այն կյանքը, որը կոչված ենք մենք ժառանգելու, անհրաժեշտ է վերստին և վերստին թարմացնել քրիստոնյայի մեր զգացումը, մեզ սևեռակերպ ունենալ Տիրոջ Երկրորդ Գալստյան իրողությունը և երբեք չմտաբեկվել, թե երբ կլինի այդ Գալուստը:

Այդ Գալուստը մի շարք նախանշաններ ունի՝ սով և սրածություն, պարերազմներ, հալածանքներ, որ այսօր իսկ ընթանում են, և երբեք չի եղել մի ժամանակ, որ սով ու սրածություն և պարերազմներ ու հալածանքներ չլինեն: Այնպես որ Տերն Ինքը նաև Տերն է ժամանակի և Ինքը կորոշի Երկրորդ Գալստյան ժամանակը: Իսկ մեզանից պահանջվելիքը մշտապես պարաստի լինելն է Երկրորդ Գալստյանը, պարաստի լինելն է մեր արդար գործերով, մեր բարի կամեցողությամբ, բարեգործություններով, մեկմեկու հանդեպ դրսևորած սիրով ու լավին ձգտելու աստվածապարզ շնորհով:

Թող Տերը գորացնի մեզ մեր առաքելության մեջ՝ ի փառս մեր Սուրբ Եկեղեցու այժմ և հավիպյանս հավիպենից. ամեն: